

Брюксел, 30 януари 2025 г.
(OR. en)

5785/25

COMPET 50	ENER 18
MI 57	ENV 51
IND 27	ESPACE 6
CLIMA 21	FIN 119
COH 1	PHARM 11
DRS 5	POLCOM 11
ECOFIN 105	RECH 30
EDUC 21	SOC 43
EF 21	TELECOM 23
EMPL 32	TRANS 17

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 29 януари 2025 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2025) 30 final

Относно: СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪВЕТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ
ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА
РЕГИОНИТЕ
Компас за конкурентоспособността на ЕС

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2025) 30 final.

Приложение: COM(2025) 30 final



Брюксел, 29.1.2025 г.
COM(2025) 30 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА
ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪВЕТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

Компас за конкурентоспособността на ЕС

Компас за конкурентоспособността на ЕС

Европа има многобройни икономически силни страни, но сега тя трябва да предприеме действия, за да възвърне конкурентоспособността си и да осигури просперитета си. ЕС разполага с всичко, което му е нужно, за да води в световната икономика на бъдещето. Той разполага с ненадминати таланти и опитна работна сила, голям резерв от частен капитал, континентален по големина единен пазар, стабилна и предвидима правна среда, върховенство на закона и уникална по рода си социална пазарна икономика. През последните години Европа показва забележителна способност да реагира на поредица от кризи. Тя устоя на пандемията и на енергийния шок, предизвикан от енергийното изнудване от страна на Русия. Тя постигна осезаем напредък по отношение на двойния си цифров и екологичен преход и въведе нови политики и нови инструменти за финансиране с цел да бъде запазено възстановяването и увеличен икономическият растеж.

ЕС трябва спешно да се преодолее дългогодишните пречки и структурните слабости, които възпрепятстват напредъка му. В продължение на над две десетилетия Европа не поддържаше ритъма на други големи икономики поради постоянна разлика в растежа на производителността. ЕС изостана от САЩ в областта на авангардните технологии, а Китай навакса в много сектори и печели надпреварата за водеща позиция в някои нови области на растеж. Основната причина за това е липсата на иновации. Европа не успява да превърне идеите си в нови, продаваеми технологии и не интегрира тези технологии в промишлената си база. В същото време ограниченията във вътрешен план възпрепятстват способността на европейските дружества да контраатакуват. Те са подложени на натиска на високите цени на енергията и на голяма регулаторна тежест. Те са изправени също пред все по-неравнопоставени условия на конкуренция по света, характеризиращи се с широко използване на промишлени субсидии в чужбина. Европа е също все по-зависима от стратегическите ресурси и силно концентрираните вериги на доставките.

За да се запази бъдещето на ЕС като икономическа движеща сила, дестинация за инвестиции и производствен център, спешно е необходимо да бъдат предприети решителни ответни действия на европейско равнище.

Залогът за Европа е не само икономическият растеж, но и бъдещето на модела, на който тя се основава. Ако Европа не увеличи производителността си, тя рискува растежът ѝ да остане слаб, с по-ниски доходи за заетите лица, по-малко благосъстояние за хората в неравностойно положение и по-малко възможности за всички. Европа е изправена пред свят на голямо съперничество за надмощие, конкуренция за технологично превъзходство и борба за контрол на ресурсите. В този свят конкурентоспособността на Европа и принципите, които тя защитава, са неразривно свързани.

Свободата, сигурността и автономността ни ще зависят повече от всякога от способността ни да създаваме иновации, да се конкурираме и да се разрастваме. Тези елементи ще бъдат ключът към финансирането на технологичния и енергийния преход на ЕС. Те ще гарантират, че нашият специфичен социален модел ще остане устойчив. И също така те ще осигурят ресурсите, от които Европа се нуждае, за да обезпечи своята сигурност и да играе глобална роля в областта на външните работи. Изключително важно е да бъдат създадени условия, позволяващи на предприятията да процъфтяват и в които всеки има равни шансове за успех. Повишаването на конкурентоспособността и производителността ще върви ръка за ръка с предоставянето на по-големи възможности на хората. Чистата икономика е мощен двигател за една по-конкурентоспособна Европа. ЕС трябва да обезпечи своя

устойчив просперитет и конкурентоспособност, като същевременно запази уникалната си социална пазарна икономика, успее да извърши двойния преход и запази своя суверенитет, икономическа сигурност и влияние по света. Както предупреди Марио Драги, ако Европа се примири с управляван и постепенен икономически упадък, тя се осъжда на „бавна агония“.

През февруари 2024 г. представители на европейските предприятия и синдикати одобриха Декларацията от Антверпен, в която се призовава за промишлен пакт. В **доклада на Енрико Лета** ⁽¹⁾ се предупреждава, че Европа трябва да използва много повече своя единен пазар, иначе тя ще загуби важността си в свят, характеризиращ се с конкуренция между големите сили. Рискът от деиндустриализация и икономическите трудности бяха основна тема на обществените дебати в държавите членки преди изборите за Европейски парламент. Въз основа на стратегическата програма на Европейския съвет лидерите на ЕС приеха Декларацията от Будапеща, в която се призовава за пакт за европейската конкурентоспособност.

Докладът на Марио Драги ⁽²⁾, изготвен по искане на председателя на Комисията Фон дер Лайен, съдържа точен анализ на трудностите в Европа. В доклада се предупреждава, че Европа вече няма да може да разчита на много от факторите, които подпомагаха растежа в миналото: силно външно търсене, предизвикано от отворена световна търговска система, достъп до евтина и изобилна енергия от изкопаеми горива и „дивидент от мира“, осигуряван от период на относителна геополитическа стабилност, който позволи на правителствата в ЕС да разходват средства за други приоритети. Европа губи двигателите си за растеж точно в момента, в който е изправена пред огромни нужди от инвестиции за модернизирването на нейната икономика, финансирането на екологичния и цифровия преход и гарантирането на нейната сигурност. В доклада на Марио Драги се поставя ясна диагноза и се формулират конкретни препоръки за задвижване на Европа в друга посока. **Време е да предприемем действия.**

Новата Комисия има амбициозен политически мандат, основан на политическите насоки на председателя — да бъде Комисия на растежа и инвестициите. Конкурентоспособността заема централно място в този мандат. **В настоящото съобщение се определя компас, който ще направлява работата през следващите пет години, и се посочват приоритетните действия за възобновяване на икономическата динамика в Европа.**

Нов модел на конкурентоспособност, основан на производителност чрез иновации

Докладът на Марио Драги показва, че иновациите трябва да бъдат в основата на обновяването на Европа, като същевременно се премахнат другите ограничения, възпрепятстващи растежа. Промислената структура на Европа е станала статична, доминирана от традиционни сектори, които изразходват по-малко средства за научни изследвания и иновации в сравнение с основаните на технологии сектори в САЩ, и с малко на брой стартиращи предприятия, които достигат критична маса с нови революционни технологии ⁽³⁾. Тъй като се очаква населението

(1) <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>

(2) https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en

(3) Европейска комисия (2025 г.), Годишен доклад за единния пазар и конкурентоспособността. На това се дължат около две трети от разликата в БВП на глава от населението между ЕС и САЩ.

й да намалее, Европа не може да разчита на увеличение на работната ръка, за да стимулира бъдещия растеж. Поради това производителността трябва да бъде съживена чрез преминаване към иновации и инвестиране в уменията, а не чрез ограничаване на заплатите.

В същото време Европа трябва да се заеме с други потенциални пречки пред своята конкурентоспособност. Преходът към декарбонизирана икономика трябва да бъде благоприятства конкурентоспособността и да е технологично неутрален, а преходът към по-чисти източници на енергия трябва да води до намаляване на разходите за енергия и нестабилността на цените. Регулирането на ниво ЕС трябва да бъде пропорционално. ЕС трябва също така да гарантира промишленото си присъствие в ключови технологични сектори и да смекчи рисковете за своята сигурност и устойчивост, произтичащи от зависимостите — в противен случай геополитическата несигурност ще влоши перспективите за нашите дружества и ще затрудни инвестициите.

Целта на компаса е да се подхранват вродените силни страни на Европа, да се оползотворяват нейните ресурси и да се премахнат пречките на европейско и национално равнище.

Европа трябва да бъде мястото, където се създават, произвеждат и продават технологиите, услугите и чистите продукти на утрешния ден, като същевременно запазваме усилията за постигане на неутралност по отношение на климата. Европа, която остава домът на авангардните научни и научноизследователски иновации. Която задържа и привлича най-добрите таланти в света и осигурява качествени работни места за всички. Където сближаването във възходяща посока между регионите укрепва позицията ни в глобален план и нашето единство. Която сияе като глобална дестинация, привличаща инвестициите и възнаграждаваща риска и предприемачеството.

Компас за конкурентоспособността

Компасът за конкурентоспособността определя конкурентоспособността като един от основните принципи на действие на ЕС.

Компасът преследва две общи цели. Първо, да се набележат промените в политиката, които са необходими, за да може Европа да мине на по-висока скорост. В някои области съществуващите политики ще трябва да бъдат подобрени; в други е необходима радикална промяна с цел адаптиране към новите реалности. Втората цел е да се разработят нови начини за съвместна работа, за да се повишат скоростта и качеството на вземането на решения, да се опростят нашите рамки и правила и да се преодолее разпокъсаността. Европа може да се мери с континенталните си по големина конкуренти само ако политиките на ЕС и националните политики преследват едни и същи цели и се подсилват взаимно. Тъй като много ключови лостове — от данъчното облагане и пазарите на труда до промишлените политики — са до голяма степен или отчасти в ръцете на правителствата в ЕС, координираните национални реформи и инвестиции ще бъдат ключов елемент на тази цялостна стратегия.

В доклада на Марио Драги са набелязани **три преобразяващи императива за повишаване на конкурентоспособността**, а компасът определя подход и набор от

водещи мерки, чрез които всеки от тези императиви да бъде превърнат в реалност през идните години:

- Преодоляване на изоставането при иновациите
- Съвместна пътна карта за декарбонизация и конкурентоспособност
- Намаляване на прекомерните зависимости и повишаване на сигурността

Тези основни точки се допълват от действия по отношение на **хоризонталните способстващи фактори**, необходими за укрепване на конкурентоспособността във всички сектори:

- **опростяване** на регулаторната среда, намаляване на тежестта и насърчаване на бързината и гъвкавостта;
- пълноценно използване на предимствата от мащаба, предлагани от **единния пазар**, чрез премахване на пречките;
- **финансиране** чрез съюз на спестяванията и инвестициите и пренасочен бюджет на ЕС;
- насърчаване на **уменията и качествените работни места**, като същевременно се гарантира социална справедливост;
- по-добро **координиране на политиките** на равнището на ЕС и на национално равнище.

В края на всеки раздел са представени график и неизчерпателен списък на планираните инициативи.

Фигура 1: Компасът за конкурентоспособността

Устойчив просперитет и конкурентоспособност



1. Трите преобразяващи императива за укрепване на конкурентоспособността

1.1. Преодоляване на изоставането при иновациите

Делът на Европа от световните патенти е съпоставим с този на САЩ и Китай. Но едва една трета от патентите, регистрирани от университети в ЕС ⁽⁴⁾, се използват за търговски цели. За европейските научни изследователи и предприемачи пътят от откриването и патентоването до пазара е осяян с пречки.

ЕС трябва да започне нов, благоприятстващ иновациите цикъл. Докладът на Марио Драги показва, че растежът на производителността е резултат от комбинация от две сили: революционни иновации, създадени от нови, динамични стартиращи предприятия, които предизвикват заварените предприятия; и повишаване на ефективността в утвърдените традиционни отрасли, които прилагат тези иновации. Ако тези две сили са слаби — какъвто е случаят в Европа — икономиката остава блокирана в сектори с намаляващи възможности за радикални иновации, а разходите за научноизследователска и развойна дейност в частния сектор са в застой ⁽⁵⁾. **Ако искаме бъдещето на промишлеността да бъде „произведено в Европа“, ЕС трябва да съживи иновационния цикъл.**

Стартирането и разрастването на дружества в Европа понастоящем е затруднено поради разпокъсаността на пазара, ограниченията, свързани с рисковия капитал, и недостатъчната подкрепа за иновациите. Европейските стартиращи предприятия се разрастват трудно в рамките на единния пазар поради

⁽⁴⁾ Европейска комисия (2025 г.), Годишен доклад за единния пазар и конкурентоспособността.

⁽⁵⁾ МВФ, 2024 г., Regional Economic Outlook Note Europe: Europe's Declining Productivity Growth: Diagnoses and Remedies, 13 ноември 2024 г.

продължаващото наличие на регулаторни пречки. Те също така имат по-ограничен достъп до различните форми на рисков капитал в сравнение със стартиращите предприятия в САЩ: едва 5 % от средствата за рисков капитал по света са набрани в ЕС в сравнение с 52 % в САЩ и 40 % в Китай ⁽⁶⁾. Тези два фактора се подсилват взаимно: по-слабите перспективи за растеж за стартиращите предприятия в ЕС и по-високите разходи при неуспех ги правят по-малко привлекателни в очите на инвеститорите. В резултат на това много от тях търсят финансиране в САЩ и се преместват там, за да се възползват от по-големия пазар и по-голямата клиентска база.

Специална стратегия на ЕС за стартиращите и разрастващите се предприятия ще предложи действия за отстраняване на пречките, които възпрепятстват появата и разрастването на нови дружества. Тя ще започне с подобряване на отношенията между университетите и бизнеса и създаване на по-добри перспективи за търговска реализация на патентите. Тя ще премахне пречките, създадени от липсата на достъп до рисков капитал, разпокъсания единен пазар и ограничената наличност и мобилност на таланти и квалифицирани работници, както и недостатъчно целенасочената подкрепа за иновациите. **Европейският акт в областта на иновациите** ще насърчи достъпа на иновативните дружества до европейските научноизследователски и технологични инфраструктури, интелектуалните активи, генерирани от публично финансирани научни изследвания и иновации с цел увеличаване на патентоването, и регулаторните лаборатории, позволяващи на новаторите да разработват и изпитват нови идеи.

Създаването на възможност за иновативните дружества да се възползват от единен, хармонизиран набор от правила за целия ЕС, независимо от това къде инвестират и извършват дейност в рамките на единния пазар, вместо да им се налага да се съобразяват с 27 различни правни режима, ще представлява сериозно подобрение на положението. Поради това Комисията ще предложи **28-и правен режим**, който ще опрости приложимите правила и ще намали разходите при неуспех, включително всички съответни аспекти на дружественото право, правото в областта на несъстоятелността, трудовото и данъчното право.

С разрастването на иновативните предприятия в Европа ЕС ще направи всичко възможно, за да им осигури финансирането, от което се нуждаят. Европа не страда от недостиг на капитал, но той се предоставя предимно чрез банково финансиране, а не чрез дялов капитал или други форми на рисков капитал. За да се създаде по-подходяща среда за финансиране за стартиращите и разрастващите се предприятия, предстоящите инициативи в рамките на съюза на спестяванията и инвестициите ще представят мерки за насърчаване на европейския рисков капитал (вж. точка 2.3).

Освен това Комисията ще работи с групата на ЕИБ и частни инвеститори за внедряването на инвестиционна програма TechEU, за да се подпомогне преодоляването на недостига на финансиране в подкрепа на революционните иновации, укрепването на промишления капацитет на Европа и разрастването на дружествата, които инвестират в иновативни технологии като ИИ, чистите технологии, суровините от критично значение, съхранението на енергия, квантовите изчислителни технологии, полупроводниците, науките за живота и невротехнологиите.

⁽⁶⁾ ЕИБ, The scale-up gap: Financial markets constraints holding back innovative firms in the European Union, 2024 г.

С разработването на визията за бъдещето на селското стопанство и продоволствените системи предприемачеството в селското стопанство също следва да бъде подкрепено като двигател за иновативните и по-устойчиви селскостопански практики.

Европа ще подпомогне иновационния процес и с нов акцент върху увеличаването на разходите за научноизследователска и развойна дейност и координирането им към проекти с голямо въздействие. За да се подобри цялостната среда, генерираща иновации, Комисията ще представи **Законодателен акт за европейското научноизследователско пространство**, за да се подсилят инвестициите в НИРД и те да достигнат целта от 3 % от БВП, да се съсредоточи подкрепата за научните изследвания в по-голяма степен върху стратегическите приоритети, да се подобри съгласуваността между приоритетите за финансиране на ЕС и държавите членки и да се насърчи движението на знания и таланти в Европа. Както се предлага в доклада на Марио Драги, започнатата от Европейския съвет по иновациите работа в подкрепа на разрастването на високорискови дружества следва да продължи с повишено поемане на риск, вдъхновено от елементи на модела на DARPA ⁽⁷⁾.

Постигане на високи постижения в областта на технологиите за икономиката на утрешния ден

С постепенното премахване на пречките пред разрастването Европа трябва да осигури условия, в които авангардните технологии да процъфтяват. Европа трябва да бъде в челните редици на иновациите в технологичните сектори, които ще бъдат от значение в бъдещата икономика — като например изкуствения интелект (ИИ), полупроводниковите и квантовите технологии, авангардните материали, биотехнологиите, технологиите за чиста енергия, роботиката, космическите технологии, свързаната и автономната мобилност и други — за да се засилят технологичният суверенитет и конкурентоспособността.

Европа изигра водеща роля в осигуряването на стабилна и сигурна рамка за дружествата, които разработват и експлоатират цифрови технологии в рамките на единния пазар, с мерки като актовете за данните и за управление на данните, Законодателния акт за киберустойчивост и Акта за изкуствения интелект, както и секторни инициативи като Законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии и новото европейско пространство на здравни данни. Европейските стандарти повлияха на развитието на глобалната регулаторна рамка. Сега акцентът трябва да бъде поставен върху предоставянето на възможности на нашите технологични таланти и насърчаването на промишленото развитие от световна класа в ЕС, за да се постигне по-голяма производителност благодарение на технологиите.

Европа се нуждае от инфраструктурите за информатика, изчисления в облак и данни, които са необходими за лидерство в областта на ИИ. Като част от стратегията за континент на ИИ инициативата за **инфраструктурни комплекси за ИИ** ще има за цел да се използват всички предимства от агрегирането и мрежовите ефекти на европейско равнище. Като се надгражда съществуващата европейска мрежа от суперкомпютри EuroHPC от световна класа, с инициативата се създават „инфраструктурни комплекси за ИИ“, за да се увеличи изчислителната мощ

⁽⁷⁾ Доклад на Марио Драги The future of European competitiveness – In-depth analysis and recommendations, стр. 248.

на Европа, и се дава достъп до нея на стартиращите предприятия, научните изследователи и промишлеността, за да обучават, разработват и подобряват своите модели на ИИ. Успоредно с това чрез **Законодателен акт на ЕС за развитие на компютърните услуги в облак и ИИ** Комисията ще мобилизира публична и частна инициатива с цел създаване на нови гигаинфраструктурни комплекси за ИИ, специализирани в обучението на много големи модели на ИИ, способстващи ключови екосистеми на ИИ в целия ЕС. В акта ще бъдат определени и минимални критерии за услугите в облак, предлагани в Европа. Това ще допълни подкрепата за проектирането и производството на интегрални схеми в Европа, включително допълнителни действия във връзка с авангардните интегрални схеми за ИИ. Тъй като наличието на големи и висококачествени данни е съществен компонент на разработването на ИИ, Комисията ще предложи **стратегия за съюз на данните**, за да се подобри и улесни сигурното споделяне на данни от частния и публичния сектор, да се опростят регулаторният режим и неговото прилагане и да се ускори разработването на нови системи или приложения.

Европа трябва също така да запази водеща позиция в областта на **квантовите технологии**, които могат да революционизират цифровите системи за криптиране, намиращи се в основата на днешната комуникация в областта на сигурността и отбраната, здравето чрез сканиране и чрез откриване на лекарства, както и търговските сделки. **Стратегия в областта на квантовите технологии и акт за квантовите технологии** ще се основават на съществуващия Акт за интегралните схеми, за да се предприемат действия за преодоляване на регулаторната разпокъсаност, да се съгласуват програмите на ЕС и националните програми и да се подпомогнат инвестициите в паневропейска квантова изчислителна, комуникационна и сензорна инфраструктура.

Инвестиране в новите двигатели на растежа

Науките за живота са двигател на иновациите в биотехнологиите и притежават голям потенциал за конкурентоспособност във всички сектори — от фармацевтиката, селското стопанство и енергетиката до храните и фуражите. **Стратегията на ЕС за биоикономиката** ще изведе ЕС на бързо разрастващия се пазар на биоикономиката със значителен потенциал за растеж в областта на материалите на биологична основа, биопроизводството, биохимикалите и агро-биотехнологичните сектори, ще намали зависимостта ни от изкопаеми горива и ще подобри икономическите перспективи на селските ни райони. Един нов **европейски акт за биотехнологиите** ще осигури ориентирана към бъдещето рамка, благоприятстваща иновациите в области като оценката на здравните технологии и клиничните изпитвания и — в общ план — използването на потенциала, който биотехнологиите могат да донесат на нашата икономика.

Търсенето на **иновативни авангардни материали** ще нарасне експоненциално през идните години, привличайки инвестиции и променяйки световните вериги на доставките. Комисията ще представи **законодателен акт за авангардните материали**, за да бъдат осигурени рамковите условия за подкрепа на целия жизнен цикъл — от научните изследвания и иновациите до създаването на стартиращи предприятия и производството и внедряването.

В същия дух **космическото пространство** е високотехнологичен сектор, който се очаква да нарасне девет пъти до 2030 г. Конкурентоспособността на европейския

космически сектор трябва да бъде запазена чрез по-голямо координиране на публичните разходи, подкрепяне на инвестициите на европейските иновативни стартиращи и разрастващи се предприятия и укрепване на устойчивостта на веригата на космически доставки. Предложение за **законодателен акт за космическото пространство** ще гарантира и подобри функционирането на вътрешния пазар за космически дейности чрез набор от мерки, с които се хармонизират изискванията за безопасност, издръжливост и устойчивост на космическите дейности на равнището на Съюза и се премахва разпокъсаността, произтичаща от националното законодателство.

Политиката в областта на конкуренцията също е важен лост за укрепване на конкурентоспособността на Европа. Строгото и ефективно прилагане на антиръстовото законодателство и на законодателството за сливанията в съответствие с ясни и предвидими правила защитава лоялната конкуренция и стимулира дружествата да въвеждат иновации и да повишават ефективността си. Същевременно, в световната надпревара за разработване на наукоемки технологии и водещи до пробив иновации, политиката в областта на конкуренцията трябва да бъде в крак с развиващите се пазари и технологичните иновации. За това е необходим нов подход, който е по-добре ориентиран към общите цели и позволява на дружествата да се разрастват на световните пазари, като същевременно винаги се гарантират еднакви условия на конкуренция в рамките на единния пазар.

Това следва да бъде отразено в **преразгледаните насоки за оценка на сливанията**, за да могат иновациите, устойчивостта и интензитетът на инвестициите на конкуренцията в определени стратегически сектори да получат подходяща тежест с оглед на острите нужди на европейската икономика. В по-общ план новият подход към политиката на ЕС в областта на конкуренцията изисква от нас не само да опростим и ускорим прилагането, но и да го засилим и насочим по-добре. Той ще осигури съгласуван подход, който допринася за постигането на общите цели на ЕС, по-специално за преодоляване на изоставането при иновациите, задоволяване на необходимостта от ефективен мащаб, когато е уместно, и подпомагане на декарбонизацията на промишлеността на ЕС. Например Комисията ще прегледа рамката за трансфер на технологии ⁽⁸⁾, за да гарантира, че дружествата разполагат с ясни, прости и актуални правила за насърчаващите конкуренцията споразумения за лицензиране на технологии, като по този начин се улеснява разпространението на технологии, се стимулира първоначалната научноизследователска и развойна дейност и се насърчават иновациите. Прилагането на Акта за цифровите пазари ще отвори затворените екосистеми и ще даде възможност на иновативните предприятия да предлагат нови цифрови услуги на клиентите. И накрая, Комисията ще насърчава по-широкото използване на важните проекти от общоевропейски интерес (ВПОИ) заедно с инструмента за координация в областта на конкурентоспособността (вж. точка 2.5).

Разпространяване на иновациите в цялата икономика

Цифровизацията и разпространението на авангардни технологии в европейската икономика са вторият необходим елемент за стимулирането на по-висока производителност в Европа. Като цяло 70 % от новата стойност,

⁽⁸⁾ Регламент за групово освобождаване в областта на трансфера на технологии и Насоки за трансфера на технологии

създадена в световната икономика през следващите 10 години, ще бъде реализирана с помощта на цифровите технологии ⁽⁹⁾.

Интегрирането на ИИ в стратегически сектори, в които Европа традиционно е силна, ще бъде от решаващо значение за запазването на конкурентното им предимство. Днес само малка част от предприятията в ЕС внедрява цифрови технологии — например едва 13 % за ИИ ⁽¹⁰⁾. **Стратегията за приложен ИИ** ще има за цел да стимулира нови промишлени употреби на ИИ в сектори като производството, автомобилостроенето, енергетиката, роботиката, фармацевтиката и аеронавтиката, финансовите услуги, както и да подобри обществените услуги, например в областта на здравеопазването и правосъдието.

Цифровизацията на обществените услуги и интегрирането на ИИ в публичния сектор ще подобрят конкурентоспособността. По-добрата координация и подкрепа в целия ЕС на тези случаи на вертикална употреба на ИИ и на използването на ИИ за целите на науката биха могли да бъдат осигурени чрез ЦЕРН за ИИ. Като работят в тази посока, **Европейският научноизследователски съвет** и **Европейският съвет по иновациите** трябва да работят в съответните си области, следвайки едни и същи стратегически интереси, и да си сътрудничат по-тясно, за да постигнат резултати.

Водещите производствени дружества също трябва да увеличат интензивността на НИРД, като същевременно ускорят разпространението на иновациите. Стратегическите партньорства със стартиращи предприятия биха могли да насърчат разработването на нови продукти и системи. Бъдещото финансиране от ЕС за научни изследвания ще осигури целенасочена подкрепа за конкурентоспособността на промишлеността с по-стратегически и по-малко бюрократичен подход за подпомагане на прехода от приложни научни изследвания към фазата на разрастване.

За преодоляване на изоставането при иновациите ще са нужни инвестиции в най-съвременна цифрова инфраструктура, включително модерни оптични мрежи, безжични и сателитни решения, инвестиции в 6G и възможности за изчисления в облак. Европа обаче изостава значително от собствените си цели, определени за цифровото десетилетие до 2030 г., в областта на инфраструктурните връзки. За да се коригира поетият курс, в **законодателен акт за цифровите мрежи** ще бъдат предложени решения за подобряване на пазарните стимули за изграждане на цифровите мрежи на бъдещето, намаляване на тежестта и разходите за привеждане в съответствие и подобряване на цифровата свързаност за крайните потребители чрез създаване на интегриран единен пазар за свързаност и по-координирана политика на ЕС в областта на радиочестотния спектър.

Водещи действия Стълб 1

- Стратегия за стартиращите и разрастващите се предприятия [T2 2025 г.]

⁽⁹⁾ Световен икономически форум, For inclusive growth, leaders must embrace a global and open economic future, януари 2025 г.

⁽¹⁰⁾ Евростат, Изследване на ЕС за използването на ИКТ и електронната търговия в предприятията (януари 2025 г.). Въпреки че това представлява значителен растеж на годишна база, потенциалът за много по-широка употреба на ИИ остава използван в недостатъчна степен.

- 28-ми режим [Т4 2025 г. — Т1 2026 г.]
- Европейски акт в областта на иновациите [Т4 2025 г. — Т1 2026 г.]
- Законодателен акт за европейското научноизследователско пространство [2026 г.]
- Инициатива за инфраструктурни комплекси за ИИ [Т1 2025 г.], стратегия за приложен ИИ, за ИИ в науката и за съюза на данните [Т3 2025 г.]
- Законодателен акт на ЕС за развитие на компютърните услуги в облак и ИИ [Т4 2025 г. — Т1 2026 г.]
- Стратегия на ЕС в областта на квантовите технологии [Т2 2025 г.] и акт за квантовите технологии [Т4 2025 г.]
- Европейски акт за биотехнологиите и стратегия за биоикономиката [2025—2026 г.]
- Стратегия за науките за живота [Т2 2025 г.]
- Законодателен акт за авангардните материали [2026 г.]
- Законодателен акт за космическото пространство [Т2 2025 г.]
- Преглед на Насоките за контрол на хоризонталните сливания
- Законодателен акт за цифровите мрежи [Т4 2025 г.]

1.2. Съвместна пътна карта за декарбонизация и конкурентоспособност

Европа определи амбициозна рамка, за да се превърне в декарбонирана икономика до 2050 г. Тя ще запази курса си, включително чрез междинната цел от 90 %, набелязана за 2040 г. ⁽¹¹⁾ Тази рамка може да стимулира конкурентоспособността, ако целите и политиките са добре съгласувани, тъй като осигурява сигурност и предвидимост както за дружествата, така и за инвеститорите. Освен това, както показва докладът на Марио Драги, политиките за декарбонизация са мощен двигател на растежа, когато са добре интегрирани с политиките в областта на промишлеността, конкуренцията, икономиката и търговията. Това убеждение ще вдъхнови инициативата „Пакт за чиста промишленост“, чиято цел е ЕС да се превърне в привлекателно място за производство, включително за енергоемките отрасли, и да се насърчат чистите технологии и новите кръгови бизнес модели, за да се постигнат договорените му цели за декарбонизация.

Енергия на достъпни цени

ЕС трябва да се заеме незабавно с проблема с високите и нестабилни цени на енергията за европейските дружества и домакинства. Цените на енергията са много

⁽¹¹⁾ Вж. „Изборът на Европа“ Политически насоки за следващата Европейска комисия 2024—2029 г.

по-високи, отколкото в конкурентните региони, и се различават значително в рамките на ЕС. Някои от причините за високите цени на енергията в Европа са структурни. Европа разчита на вноса на изкопаеми горива за почти две трети от своята енергия. Манипулирането на тази зависимост от страна на Русия в контекста на агресивната ѝ война срещу Украйна е основната причина за последните скокове на цените. Тази зависимост може да бъде намалена само с течение на времето, като по-голям дял от енергията идва от декарбонизирано производство в Европа. Поради това ЕС трябва да ускори прехода към чиста енергия и да насърчи електрификацията. Някои от разходните компоненти на цените на енергията могат обаче да бъдат смекчени **в краткосрочен план**, тъй като те се дължат на неефективност при проектирането на мрежовите тарифи и данъчното облагане или от липсата на интеграция на енергийния пазар.

По тези проблеми ще бъдат предприети действия в **Плана за действие за енергия на достъпни цени** чрез набор от мерки, за да се гарантира, че домакинствата и промишлените потребители имат по-широк пряк достъп до евтина енергия. Планът ще спомогне за оползотворяване на предимствата от намаляването на разходите за енергия, произтичащи от допълнителната пазарна интеграция, ще разшири използването на гаранции и инструменти за намаляване на риска, за да се улесни сключването на дългосрочни споразумения за закупуване на електроенергия, ще стимулира промишлените потребители да предоставят услуги за гъвкавост на потреблението и ще насърчи справедливото разпределение на разходите за енергийната система чрез по-добре разработени тарифи.

Незаменим елемент в този план е инвестирането в мрежите на Европа, което има за цел да съпътства напредъка към енергийна система с нулеви нетни емисии, да се намалят рисковете от ограничаване на енергията от възобновяеми източници и да се оползотворят предимствата от нейния единен енергиен пазар. Европа трябва да инвестира повече в модернизиранието и разширяването на своята мрежа от инфраструктура за пренос и разпределение на енергия, като ускори инвестициите в мрежи за пренос на електроенергия, водород и въглероден диоксид, както и в системи за съхранение.

Икономическа обосновка за чисто производство

За да се пренасочи икономиката към чисто производство и кръговост, ЕС трябва да разработи водещи пазари и политики за възнаграждаване на пионерите. Най-силният двигател в този процес е оползотворяването на мощта на вътрешния пазар на ЕС. Това може да се постигне чрез нови мерки за насърчаване на търсенето на нисковъглеродни продукти, като например сравнителен анализ/етикетиране, задължителни изисквания или преференции при възлагането на обществени поръчки или финансови стимули чрез договори за разлика. Като координира ЕС и държавите членки, Комисията ще насърчава обединяването на търсенето и ще координира действията между държавите членки, включително чрез по-широко и по-лесно използване на схемите „търговете като услуга“⁽¹²⁾.

Наред със стимулите за търсенето производителите на чисти технологии се нуждаят от помощ, за да превърнат иновативната дейност във водещо

⁽¹²⁾ „Търговете като услуга“ бяха инициирани в рамките на фонда на ЕС за иновации за водородната банка, което позволи на държавите членки да подкрепят отговарящи на условията проекти, за които няма достатъчно финансиране от ЕС.

производство. По-доброто придружаване на предприятията, особено енергоемките, в усилията им да преминат към чисти технологии изисква гъвкава и подкрепяща рамка за държавна помощ. В **Пакта за чиста промишленост** Комисията ще определи как добре насочената, опростена помощ може допълнително да насърчи инвестициите за декарбонизация, като същевременно се избягват нарушения на пазара. В същия дух Комисията ще прикани държавите членки да гарантират, че елементите на техните данъчни системи, които оказват въздействие върху стимулите за частни инвестиции, като например правилата за амортизация и данъчните кредити, са в полза на икономическа обосновка за чисто производство.

Енергоемките сектори, като стоманодобивът, металургията и химическата промишленост, са сред най-уязвимите в тази фаза на прехода. Тези отрасли са гръбнакът на европейската производствена система, тъй като осигуряват някои суровини, които са от жизненоважно значение за целите вериги за създаване на стойност. За подпомагане на техния преход в рамките на Пакта за чиста промишленост за някои от тях ще бъдат представени съобразени с конкретните нужди планове за действие въз основа на тесен диалог и консултации със заинтересованите страни. Например през пролетта на 2025 г. в **плана за действие в областта на стоманата и металите** ще бъдат предложени конкретни мерки за посрещане на нуждите от инвестиции, достъпа до първични и вторични материали, използването на инструменти за търговска защита и ще бъде определено дългосрочно решение за замяна на настоящите защитни мерки с оглед на световния непазарен свръхкапацитет. **Пакетът за химическата промишленост** в края на 2025 г. ще бъде от ключово значение, за да се гарантират конкурентоспособността на промишлеността, както и опазването на човешкото здраве и околната среда, като се обърне внимание и на доставките на химикали от критично значение.

Мобилността и технологичната неутралност са от ключово значение за конкурентоспособността. Комисията започна стратегически диалог с автомобилния сектор, за да се справи спешно с настоящите предизвикателства и да разработи конкретни стратегии и решения, за да гарантира, че тази ключова промишленост има стабилно бъдеще в Европа. В диалога ще бъдат обсъдени предизвикателствата, свързани с иновациите и лидерството в областта на бъдещите технологии, чистия преход и декарбонизацията, достъпа до конкурентоспособни в световен мащаб суровини и сигурността на доставките, труда и уменията, справедливата търговия и конкуренцията в световен мащаб, рационализирането и прилагането на нормативната уредба и стимулирането на търсенето, като се инвестира в инфраструктура за зареждане и се насърчава навлизането на електрически превозни средства. Стандартите за CO₂ осигуряват дългосрочна сигурност за насочване на необходимите инвестиции. Като част от диалога ще набележим незабавни решения за запазване на капацитета на отрасъла да инвестира, като разгледаме възможностите за гъвкавост, за да гарантираме, че нашата промишленост ще остане конкурентоспособна, без да се понижава общата амбиция на целите за 2025 г. Освен това постигането на целта за неутралност по отношение на климата до 2035 г. за автомобилите ще изисква технологично неутрален подход, при който горивата на основата на електроенергия ще получат своята роля чрез целенасочено изменение на регламента като част от предвидения преглед. Диалогът ще бъде включен в **план за действие на ЕС в областта на промишлеността за автомобилния сектор**, включващ амбициозни инициативи за търсенето и

предлагането, като например предложение за екологизиране на корпоративните автомобилни паркове.

Успоредно с това Комисията ще представи **план за инвестиции за устойчив транспорт** с допълнителни мерки за намаляване на риска за инвестициите, необходими за бързото разширяване на инфраструктурата за зареждане и производството и разпространението на възобновяеми и нисковъглеродни транспортни горива. Нова стратегия ще подчертае ролята, която европейските **пристанища и морската промишленост** ще играят в бъдещата икономика на ЕС, като същевременно ще бъдат положени допълнителни усилия за укрепване на трансграничната железопътна свързаност на ЕС, включително план за амбициозна европейска високоскоростна железопътна мрежа.

Европа трябва да се бори с изместването на въглеродни емисии от своите промишлени отрасли. Положението на енергоемките отрасли, включени в европейската система за търговия с емисии (СТЕ), и необходимостта от свеждане до минимум на случаите на заобикаляне и на нежелани последици за веригите за създаване на стойност ще послужат при предстоящия преглед на механизма за корекция на въглеродните емисии на границите ⁽¹³⁾. За да се засили ефективността на механизма, в този преглед ще се анализират евентуалното разширяване на обхвата, така че да включва допълнителни сектори и продукти надолу по веригата, както и евентуални мерки за справяне с въздействието върху износа на съответните стоки. Това ще укрепя целта за предотвратяване на „изместването на въглеродни емисии“ и ще гарантира по-голямо въздействие по отношение на насърчаването на ценообразуването на въглеродните емисии в световен мащаб и вследствие на това — на равнопоставени условия на конкуренция в международен план.

За да се защитят и насърчат **чистите технологии и декарбонизираното производство** в ЕС, Пактът за чиста промишленост и неговите резултати ще мобилизират по координиран начин различни лостове на политиката — от улеснения за издаване на разрешения до стимули в рамките на промишлената политика, от реформирани правила за обществените поръчки до инструменти за търговска защита, от целенасочени инвестиции по линия на Global Gateway и международни партньорства до разширен достъп до пазара. Намесата на политиката ще се основава на оценка на нуждите и пазарните перспективи, като акцентът ще бъде поставен върху технологиите, които са от ключово значение за декарбонизацията и икономическата устойчивост, нововъзникващите сектори или върху технологиите, при които има риск настоящото вътрешно производство в ЕС да бъде подложено на натиск от страна на международни конкуренти, които се ползват от неравнопоставени условия на конкуренция, субсидии или политики за подкрепа, водещи до непазарен свръхкапацитет. Енергийно ефективните технологии до голяма степен се произвеждат в Европа, като по този начин осигуряват конкурентно предимство за икономиката на ЕС. Постигането на неутралност по отношение на климата ще изисква отрицателни емисии. Ще бъдат разработени стимули, например в контекста на прегледа на Директивата за СТЕ през 2026 г., за да се създаде икономическа обосновка за това трайните поглъщания на

⁽¹³⁾ Този преглед е отделен от текущата подготовка за опростяване на някои аспекти на механизма в краткосрочен план. Вж. точка 2.1 по-долу.

въглерод да компенсират остатъчните емисии от сектори, в които намаляването на емисиите е трудно.

И накрая, във **визията за селското стопанство и производството на храни в ЕС** ще се определят начините за гарантиране на дългосрочна конкурентоспособност и устойчивост в рамките на пределните възможности на планетата за селскостопанския и хранително-вкусовия сектор, като се гарантират процъфтяващи селски райони, продоволствена сигурност и издръжливост. Европейският пакт за океаните ще позволи на Европа да използва огромното си морско пространство и брегова линия, за да стимулира иновациите чрез нови сини технологии, производство на чиста енергия и продоволствена сигурност.

Оползотворяване на потенциала на кръговата икономика

Ефективното използване на ресурсите и насърчаването на кръговото използване на материалите спомагат за декарбонизацията, конкурентоспособността и икономическата сигурност. Очаква се кръговият потенциал на европейския пазар за вторично производство да нарасне от сегашната си стойност от 31 милиарда евро на 100 милиарда евро до 2030 г., като създаде 500 000 нови работни места ⁽¹⁴⁾. Европа трябва да се стреми да създаде единен пазар за отпадъци, вторични материали и материали за многократна употреба, да повиши ефективността и да разшири рециклирането. Предложението за **акт за кръговата икономика** ще послужи като катализатор за инвестициите в капацитет за рециклиране и за насърчаване на промишлеността на ЕС ефективно да замести първичните материали и да намали депонирането и изгарянето на използвани суровини. Това ще бъде придружено от въвеждането на изисквания за екодизайн за важните продуктови групи.

Водещи действия Стълб 2

- Пакт за чиста промишленост и план за действие за енергия на достъпни цени [T1 2025 г.]
- Акт за механизъм за ускоряване на промишлената декарбонизация [T4 2025 г.]
- План за действие за електрификация и пакет за европейските електроенергийни мрежи [T1 2026 г.]
- Нова рамка за държавната помощ [T2 2025 г.]
- План за действие в областта на стоманата и металите [2025 г.]
- Пакет за химическата промишленост [T4 2025 г.]
- Стратегически диалог относно бъдещето на европейската автомобилна промишленост и план за действие в областта на промишлеността [T1 2025 г.]
- План за инвестиции за устойчив транспорт [T3 2025 г.]

⁽¹⁴⁾ Световна банка, 2022 г.

- Европейска стратегия за пристанищата и промишлена морска стратегия [2025 г.]
- План за високоскоростни железници [2025 г.]
- Преглед на Механизма за корекция на въглеродните емисии на границите [2025 г.]
- Акт за кръговата икономика [Т4 2026 г.]
- Визия за селското стопанство и храните [Т1 2025 г.]
- Пакт за океаните [Т2 2025 г.]
- Изменение на закона за климата [2025 г.]

1.3. Намаляване на прекомерните зависимости и повишаване на сигурността

Глобалните връзки, които ЕС е създал по света, подкрепят както икономическия растеж, така и сигурността. ЕС е отворен в много голяма степен за търговия, която създава дълбоки междусистемни връзки, като подкрепя различни вериги на доставки и тесни съюзи с ключови партньори. Търговията ще бъде от ключово значение за бъдещия растеж на ЕС.

В една световна икономическа система, разпокъсана от геополитическата конкуренция и напрежението в търговията, ЕС трябва да интегрира по-силно съображенията за сигурност и отворена стратегическа автономност в своите икономически политики. Средата на сигурност е предпоставка за икономическия успех и конкурентоспособността на предприятията от ЕС. Дружествата няма да правят дългосрочни инвестиции в области, в които са изправени пред несигурност относно средата на сигурност или заплахи за критичната инфраструктура; в които се опасават, че техните вериги на доставки ще бъдат прекъснати и блокирани в резултат на международно напрежение; или в които техните инвестиции рискуват да бъдат унищожени от нелоялна конкуренция в резултат на неравнопоставени условия на конкуренция в световен мащаб. Същевременно сигурността и устойчивостта могат да се превърнат в двигател за конкурентоспособността и иновациите.

Търговия и икономическа сигурност

Търговията с трети държави е основен двигател за просперитета на Европа. Днес външната търговия със стоки и услуги вече представлява значителен дял от БВП на ЕС. През 2023 г. трансатлантическата търговия между ЕС и САЩ надхвърли 1,5 трилиона евро. Заедно ЕС и САЩ представляват почти 30 % от световната търговия. В перспектива се очаква 90 % от световния икономически растеж да се осъществи извън границите на Европа. Поради това високата степен на отвореност на търговията е от решаващо значение не само за поддържането на просперитета на Европа, но и за повишаването на нейната устойчивост.

Способността на ЕС да диверсифицира и намалява зависимостите ще зависи от ефективните партньорства. ЕС вече разполага с най-голямата и най-бързо разрастваща се мрежа от търговски споразумения в света, обхващаща 76 държави, на които се пада почти половината от търговията на ЕС. Ние сме най-големият

търговски партньор за 72 държави, които представляват 38 % от световния БВП. Мобилизираме и инвестиционни пакети по линия на Global Gateway в целия свят в ключови области, които преплитат икономическите интереси на Европа с тези на нейните партньори.

Приключването на преговорите по **споразумението между ЕС и Меркосур** и модернизирването на **Глобалното споразумение между ЕС и Мексико** показват как взаимноизгодната търговия може да върви ръка за ръка със създаването на еднакви условия на конкуренция и реципрочност и с повишаването на икономическата сигурност. Например, като се започне от базовата линия от 84 милиарда евро годишен износ на ЕС, премахването на високите мита на Меркосур ще даде възможност на износителите от ЕС да спестяват над 4 милиарда евро от мита годишно ⁽¹⁵⁾ и ще осигури стартово предимство. Достъпът до обществени поръчки, изключителният преференциален достъп до някои суровини от критично значение и екологични стоки и защитата на над 350 географски означения на ЕС за традиционни хранителни продукти представляват големи възможности за увеличаване на търговията. Същевременно са предвидени предпазни мерки за чувствителните сектори ⁽¹⁶⁾. ЕС ще продължи да работи в тясно сътрудничество с партньорите, за да продължи да разширява обширната си мрежа от търговски споразумения, да отваря достъпа до пазара за европейските дружества, да гарантира по-голяма реципрочност и същевременно да насърчава отворена основана на правила световна търговия, управлявана от модернизирана СТО.

ЕС трябва да продължи да адаптира предложението си и да търси нови начини за задълбочаване на партньорствата и създаване на ползи за нашите предприятия — от **споразумения за цифрова търговия** (по които текат преговори с Корея и са финализирани със Сингапур) и **споразумения за взаимно признаване** (въведени и в процес на разработване с няколко партньори, включително Австралия, Канада, Япония, Нова Зеландия, Швейцария и САЩ, намаляващи разходите за процедурите по съответствие) до **споразумения за улесняване на устойчивите инвестиции** (първото от които е финализирано, докато други са в процес на разработване). За тази цел нашите нови **партньорства за чиста търговия и инвестиции** ще обединят целенасочените правила за търговия и инвестиции, инвестициите по линия на Global Gateway и регулаторното сътрудничество в единно партньорство, обхващащо всички равнища на управление. Те ще предложат възможности за подпомагане на сигурността на доставките на суровини, чиста енергия, устойчиви транспортни горива и чисти технологии от цял свят, като същевременно увеличават европейските устойчиви инвестиции, които са от полза за партньорските държави, и спомагат за постигането на глобалните цели в областта на енергетиката, подкрепяни от председателя Фон дер Лайен. В рамките на новия **пакт за Средиземноморието** една амбициозна транссредиземноморска инициатива за сътрудничество в областта на енергетиката и чистите технологии ще стимулира широкомащабни публични и частни инвестиции в енергията от възобновяеми източници.

⁽¹⁵⁾ Средното вносно мито в Меркосур е по-високо, отколкото в много други региони — 13,5 %. За разлика от това средното мито, прилагано от ЕС за всички вносни стоки, е 1,8 %. Поради това ползите от либерализацията на митата с Меркосур са големи за ЕС.

⁽¹⁶⁾ Допълнителните защитни механизми, като например предпазните клаузи, позволяват на ЕС да реагира, ако се установи, че вносът от Меркосур, като например говеждото месо в рамките на тарифна квота, причинява значителни вреди на пазарите на ЕС. Освен предпазните клаузи Комисията ще мобилизира допълнителна подкрепа, като създаде резерв на стойност най-малко 1 милиард евро за малко вероятния случай на смущения на пазара, настъпили, след като споразумението започне да се прилага.

В същото време търговските отношения на ЕС понякога могат да създадат рискове. В една все по-трудна среда прекомерните зависимости могат да бъдат експлоатирани и дори използвани като оръжие. Промислените политики на някои трети държави могат умишлено да се стремят към създаване на свръхкапацитет и стратегически зависимости. Това налага разбиране на рисковете и предприемане на съответни действия по тях по целенасочен и пропорционален начин.

Когато европейският пазар разчита само на един или няколко доставчици на ключови стоки, услуги или други ресурси, ЕС се нуждае от политики и инвестиции, за да гарантира своята икономическа сигурност, като сведе до минимум потенциала за използване на зависимостите като оръжие или за икономическа принуда. В доклада на Марио Драги се очертава как Европа трябва да гарантира устойчивостта на своите вериги на доставки, по-конкретно за суровините от критично значение, или вноса на основни авангардни чисти или цифрови технологии, като например полупроводници. Друг пример са настоящите зависимости от доставките на активни вещества за критично важни лекарства, които са от съществено значение за общественото здраве като цяло, и по-специално някои пациенти, или торове, които са в основата на продоволствената сигурност.

Европа трябва да продължи да провежда политики за намаляване на зависимостта си от отделни или силно концентрирани доставчици в ключови стратегически сектори чрез рециклиране, иновации и научни изследвания, целенасочена финансова подкрепа за създаването или насърчаването на местен капацитет за преработка или производство и създаването на резервни копия и запаси, както и на двустранните и многостранните партньорства за диверсификация, посочени по-горе. Освен това на фона на енергийното изнудване от страна на Русия, свързано с агресивната ѝ война, Комисията ще представи пътна карта за законни мерки за прекратяване на вноса на енергия от Русия.

Като част от своята стратегия за икономическа сигурност ⁽¹⁷⁾ ЕС определи четири рискови области и десет критични технологии. Въз основа на текущите задълбочени оценки на риска ще бъдат предприети пропорционални и целенасочени мерки за смекчаване с цел защита, насърчаване и партньорство, за да се отговори на установените рискове и да се повиши устойчивостта. Те включват мерки като скрининг на преките чуждестранни инвестиции, контрол на износа и мониторинг на изходящите инвестиции. Комисията ще разработи стандарти за икономическа сигурност за ключовите вериги на доставки с партньорите от Г-7 и други съмишленици.

Нелоялна конкуренция и осигуряване на еднакви условия на конкуренция

Когато нелоялната конкуренция застрашава нашия единен пазар, ние също трябва да използваме защитните инструменти, с които разполагаме, като например инструментите за търговска защита, и стриктно да прилагаме Регламента за чуждестранните субсидии. Подходящата комбинация от тези елементи ще варира за различните сектори. Освен това ЕС ще продължи да настоява за модеризирана нормативна уредба на СТО.

По-интензивната координация между държавите членки и формите на обединяване на търсенето или съвместното закупуване на равнището на ЕС могат да засилят ефекта на лоста спрямо чуждестранните доставчици. Например от жизненоважно

⁽¹⁷⁾ Съвместно съобщение относно Европейска стратегия за икономическа сигурност, JOIN(2023) 20.

значение за конкурентоспособността на ЕС е да се гарантира надеждно и диверсифицирано снабдяване със суровини, тъй като те са ключови за секторите на енергетиката, производството на храни и промишлеността. Въз основа на прилагането на Законодателния акт за суровините от критично значение трябва да се следва политика, съчетаваща насърчаване на вътрешното производство, натрупване на запаси и диверсификация. Като се опира на неотдавнашния опит с AggregateEU, Комисията ще създаде **платформа за съвместно закупуване на суровини от критично значение**, за да се определят нуждите на промишлеността на ЕС, да се обедини търсенето и да се координират съвместните покупки. По подобен начин **актът за критично важните лекарства** ще има за цел да засили доставките на критично важни лекарства и техните съставки, да преодолее неефективността на пазара и да намали зависимостта.

ЕС трябва да се справи с предизвикателството, породено от нелоялната конкуренция и производствения свръхкапацитет в световен мащаб. Те често се дължат на системни, предизвикани от държавата свръхинвестиции и субсидии, концентрирани по веригите на доставки в критични и стратегически промишлени сектори. Структурният непазарен свръхкапацитет води до агресивни стратегии за пазарен износ, които увеличават натиска върху европейските производители при сегашните вече неравнопоставени условия на конкуренция. Загубата на установен в Европа производствен капацитет и ноу-хау в критични сектори би могла да доведе до прекомерна зависимост на ЕС от вноса в ключови сегменти на икономиката.

Публичният сектор трябва да играе централна роля. В контекст, в който други основни участници налагат ограничения на достъпа до своите пазари и се стремят да увеличат производствения капацитет в областта на критичните технологии, Европа трябва да запази собствения си капацитет. Комисията ще предложи въвеждането на **европейска преференция в обществените поръчки** за стратегически сектори и технологии. Обществените поръчки представляват приблизително 14 % от БВП на ЕС ⁽¹⁸⁾. Планираният преглед на директивите за обществените поръчки има за цел да укрепи технологичната сигурност и вътрешните вериги на доставки, както и да опрости и модернизира правилата, по-специално за стартиращите и иновативните дружества.

Отбранителна промишленост, сигурност и готовност

Отбранителната промишленост на ЕС е важен двигател на конкурентоспособността, но ѝ липсва мащабност и тя не достига своя потенциал. Въпреки че предприятията от ЕС в сектора на отбраната са конкурентоспособни в световен мащаб, те страдат от комбинация от структурни слабости и недостатъчни инвестиции в продължение на десетилетия. Секторът е разпокъсан и се характеризира с предимно национални участници, много от които оперират на относително малки вътрешни пазари, което намалява капацитета за доставки. Инвестициите в НИРД в областта на отбраната са значително по-ниски, отколкото в САЩ. В резултат на това ЕС е силно зависим от доставчици извън ЕС. Има съществен риск ЕС да изостане в областта на иновациите в сферата на отбраната и разработването на нови авангардни оръжейни системи, което би имало отрицателни странични ефекти върху технологиите с двойна употреба.

⁽¹⁸⁾ Европейска комисия (2025 г.), Годишен доклад за единния пазар и конкурентоспособността.

Европейската отбранителна промишленост трябва да бъде в състояние да реализира пълния набор от способности и да бъде двигател на иновациите за цялата икономика.

Трябва да увеличим и подкрепим усилията на държавите членки да инвестират повече, по-добре, заедно и на европейско равнище ⁽¹⁹⁾. По-задълбочената координация е от ключово значение за финансирането, разработването, производството и поддържането на всички необходими отбранителни способности и инфраструктура (включително с двойна употреба) в Европа. Европа трябва значително да повиши равнището на сътрудничество в областта на отбраната между държавите членки, като обединява търсенето чрез засилено използване на съвместни обществени поръчки в областта на отбраната, насърчаване на бързото разрастване на промишлеността, както и сътрудничеството в областта на съвместната научноизследователска и развойна дейност, съсредоточена върху общи европейски инициативи, обединяване на ресурсите чрез проекти в областта на отбраната от общоевропейски интерес, интегриране на промишления капацитет на ЕС и създаване на единен пазар за отбрана и подобряване на достъпа до финансиране за МСП с цел увеличаване на мащаба, намаляване на неефективността и насърчаване на оперативната съвместимост. Комисията и върховният представител ще представят **Бяла книга за бъдещето на европейската отбрана**, в която ще се определят действията, необходими за постигането на тези цели.

Опитът показва на Европа добавената стойност на готовността. Сега трябва да бъдат предприети конкретни действия. ЕС и държавите членки трябва да възприемат подход, обхващащ всички равнища на управление и цялото общество, за да защитят икономиката и предпазят гражданите, включително всеобхватно публично-частно сътрудничество и нов принцип на готовност още при проектирането. Например в случаи на ограничен промишлен и производствен капацитет координирането на възлагането на обществени поръчки или натрупването на запаси от стоки от особено значение при криза могат да се извършват съвместно на равнището на ЕС. Въз основа на доклада Нийнисьто Комисията и върховният представител ще представят **стратегия на Съюза за готовност**, очертаваща общ подход към съществуващите и потенциалните заплахи.

Увеличаването на хибридните заплахи изисква по-тясно съгласуване между публичния и частния сектор. Цифровата ера ускорява скоростта на киберзаплахите и кибератаките. Цели икономически сектори и основни услуги ⁽²⁰⁾ зависят от устойчивостта на нашата цифрова, транспортна и космическа инфраструктура, енергийните мрежи, технологичния хардуер. Подводните кабели са забележителен скорошен пример за област на засилващи се рискове за сигурността. Европа трябва да отчита рисковете за сигурността на критичната инфраструктура, независимо дали е цифрова или физическа, на всички етапи — от строителството и избора на технологии до експлоатацията и възможностите за възстановяване. Стратегията за вътрешна сигурност ще определи всеобхватен отговор на ЕС за справяне със заплахите за сигурността, независимо дали онлайн или офлайн, и ще гарантира, че сигурността е интегрирана в законодателството и политиките на ЕС още при проектирането.

⁽¹⁹⁾ Съвместно съобщение „Нова Стратегия за европейската отбранителна промишленост: Постигане на готовност на ЕС чрез бързо реагираща и устойчива европейска отбранителна промишленост“, JOIN(2024) 10 final.

⁽²⁰⁾ Вж. неотдавнашния европейски план за действие за киберсигурността на болниците и доставчиците на здравно обслужване, COM(2025) 10 final.

Променящият се климат и екстремните метеорологични явления все повече застрашават европейската икономическа сигурност. Поради това ЕС и държавите членки трябва да подобрят своята устойчивост и да повишат готовността си, като редовно актуализират оценките на риска, свързан с климата, и подобряват устойчивостта на критичната инфраструктура още при проектирането. Интегрирането на устойчивостта спрямо изменението на климата в градоустройственото планиране, внедряването на природосъобразни решения, разработването на природни кредити и адаптирането в селското стопанство, като същевременно се запазва продоволствената сигурност, също са сред вариантите за защита на икономиката и обществото на ЕС от най-тежките природни бедствия, като наводнения, суши, горски пожари и бури, които застрашават веригите на доставки и производствените обекти. За тази цел ще бъде представен **европейски план за адаптиране към изменението на климата.**

В по-общ план държавите членки трябва да се справят с нарастващия недостиг на вода чрез подобряване на практиките и инфраструктурите за управление на водите, повишаване на водната ефективност и насърчаване на устойчивото използване на водата. На равнището на ЕС Комисията ще представи **европейска стратегия за устойчивост на водните ресурси.**

Водещи действия Стълб 3

- Сключване и прилагане на амбициозни търговски споразумения, партньорства за чиста търговия и инвестиции
- Транссредиземноморска инициатива за сътрудничество в областта на енергетиката и чистите технологии [T4 2025 г.]
- Платформа за съвместно закупуване на суровини от критично значение [T2-3 2025 г.]
- Преразглеждане на директивите за обществените поръчки [2026 г.]
- Бяла книга за бъдещето на европейската отбрана [T1 2025 г.]
- Стратегия на Съюза за готовност [T1 2025 г.]
- Стратегия за вътрешна сигурност [T1 2025 г.]
- Акт за критично важните лекарства [T1 2025 г.]
- Европейски план за адаптиране към изменението на климата [2026 г.]
- Стратегия за устойчивост на водните ресурси [T2 2025 г.]

2. Хоризонтални способстващи фактори за конкурентоспособността

2.1. По-проста, по-лека, по-бърза: гарантиране, че нормативната уредба на ЕС е подходяща за конкурентоспособността

Регулаторната тежест се превърна в спирачка за конкурентоспособността на Европа. Въпреки напредналата политика на ЕС за по-добро регулиране, за две от

всеки три дружества тази тежест е основната пречка пред дългосрочните инвестиции⁽²¹⁾. Много от тях сигнализират, че сложността, разнообразието и продължителността на процедурите за издаване на разрешения и административните процедури правят Европа по-малко привлекателно място за инвестиции в сравнение с други региони. Възстановяването на конкурентоспособността на Европа изисква да се положат много по-големи усилия от преди за намаляване на бюрокрацията. Регулирането трябва да бъде пропорционално, стабилно, съгласувано и технологично неутрално.

Всички европейски, национални и местни институции трябва да положат големи усилия за изготвяне на по-прости правила и да ускорят административните процедури. Достъпът до средства или до административни решения трябва да стане по-бърз и по-евтин за дружествата и гражданите. Например въз основа на издаването на разрешения за енергия от възобновяеми източници и акта за промишленост с нулеви нетни емисии планираният **акт за механизъм за ускоряване на промишлената декарбонизация** ще разшири обхвата на ускореното издаване на разрешения, така че да обхване повече (напр. енергоемки) сектори в преход. Процедурите за ВПОИ, както и за енергийните инфраструктурни проекти от общ интерес, ще станат по-прости и по-бързи. Предложението за многогодишната финансова рамка (МФР) ще бъде възможността за по-нататъшно рационализиране на достъпа до инструментите на ЕС за финансиране и за тяхното опростяване — те понастоящем са разпокъсани за твърде много програми — във всички области.

Промяната ще започне с Комисията. Първият по рода си комисар за изпълнението и опростяването координира работата на Комисията в тази област и ръководи преглед на достиженията на правото на ЕС, за да бъдат набелязани начини за опростяване, консолидиране и кодифициране на законодателството, ако е необходимо. Всеки комисар ще провежда редовни диалози относно изпълнението със заинтересованите страни — два пъти годишно, за да разбере проблемите, свързани с изпълнението, да изслуша опасенията на бизнеса и да набележи възможности за опростяване и намаляване на тежестта. Проверките на реалните условия, извършвани от службите на Комисията със заинтересованите страни, ще допринесат допълнително за стрес тестовете на нормативната уредба на ЕС. Опростяването трябва да се основава на разбиране на практическото функциониране на веригите за създаване на стойност и на регулаторна система, основана на доверие и стимули, а не на подробен контрол. Комисията ще представи цялостния си подход следващия месец.

Комисията ще положи безпрецедентни усилия за опростяване. Това ще има за цел постигането на договорените цели на политиката по най-простия, най-целенасочен, най-ефективен и най-малко обременяващ начин. За да гарантира постоянни и измерими усилия през следващите години, Комисията определи амбициозни количествени цели за намаляване на тежестта на докладването: с най-малко 25 % за всички дружества и с най-малко 35 % за МСП. Тежестта на докладването е подгрупа на всички административни тежести. Следователно, за да се повиши още повече амбицията ни, целите за намаляване на тежестта с 25 % и 35 % в бъдеще следва да се отнасят до **разходите за всички административни тежести**, а не само до изискванията за докладване. Това води до цел за намаляване

(21) ЕИБ, Инвестиционно проучване на ЕИБ, 2023 г.

на периодичните разходи с около 37,5 милиарда евро до края на мандата ⁽²²⁾. Специалните мерки за МСП ще имат за цел постигането на целта от 35 %.

Това ще започне през следващия месец с **първия от поредицата пакети „Омнибус“ за опростяване**. Първият пакет „Омнибус“ ще обхване, наред с другото, широкообхватно опростяване в областта на отчитането на финансирането за устойчиво развитие, надлежната проверка във връзка с устойчивостта и таксономията. В съответствие с целите на рамката за финансиране за устойчиво развитие да се мобилизират инвестиции в чистия преход Комисията ще гарантира по-добро съгласуване на изискванията с нуждите на инвеститорите, пропорционални срокове, финансови показатели, които не възпират инвестициите в по-малки дружества в преход, и задължения, пропорционални на мащаба на дейностите на различните дружества. В пакета ще се обърне специално внимание на ефекта надолу по веригата, за да не се допусне на практика по-малките дружества по веригите на доставки да бъдат подлагани на прекомерни искания за докладване, които никога не са били предвидени от законодателите.

За да се гарантира пропорционално регулиране, адаптирано към размера на дружествата, скоро ще бъде предложено **ново определение за малки дружества със средна пазарна капитализация**. Чрез създаването на такава нова категория дружества, които са по-големи от МСП, но по-малки от големите дружества, хиляди дружества в ЕС ще извлекат ползи от специално адаптирано опростяване на нормативната уредба в същия дух като за МСП. Комисията подготвя и **опростяване на механизма за корекция на въглеродните емисии на границите** за по-малките участници на пазара.

През годината и през целия мандат Комисията ще продължи да представя мерки за опростяване въз основа на диалог със заинтересованите страни. **Преразглеждането на Регламента REACH** ще обхване съществуващите достижения на правото на ЕС и новите инициативи в областта на химикалите, като ще доведе до реално опростяване на място и ще гарантира по-бързо вземане на решения относно важните опасности, както и устойчивост, конкурентоспособност, сигурност и безопасност. След предложеното преразглеждане на фармацевтичната нормативна уредба на ЕС с цел ускоряване на издаването на разрешения и рационализиране на регулаторните процеси Комисията подготвя краткосрочни мерки за прилагане с цел намаляване на тежестта и опростяване в областта на **медицинските изделия**. Освен това тази година ще бъде предложен пакет от мерки за значително опростяване, за да се постигне конкретно намаляване на тежестта за земеделските стопанства и облекчение за земеделските стопани.

Новата проверка във връзка с МСП и конкурентоспособността в оценките на въздействието ще се превърне в по-силен филтър за нови инициативи, като ще се оценяват и очакваните последици за разликите в разходите в сравнение с международните конкуренти. Ще се обърне по-голямо внимание на оценката на разходите, произтичащи от предложените делегирани актове и актове за изпълнение, когато е уместно.

Цифровизацията ще върви ръка за ръка с опростяването, за да се намали тежестта на докладването. Дружествата и публичните органи трябва да бъдат

⁽²²⁾ Като използва наличните данни на равнището на ЕС и на национално равнище и като взе предвид оценката на административната тежест, направена от групата на високо равнище Щойбер, ЕВРОСТАТ стигна до приблизителна базова линия за общите периодични (годишни) административни разходи в ЕС от 150 милиарда евро.

напътствани по-добре, когато прилагат законодателството на ЕС чрез засилена подкрепа, изграждане на капацитет и техническа помощ. Използването на цифрови инструменти и ИИ, за да се даде тласък на усилията за опростяване на правителствено равнище, трябва да бъде улеснено с пълна трансгранична оперативна съвместимост между решенията на органите от публичния сектор, като например електронно фактуриране, електронен подпис, електронно подаване на документи и цифров продуктово паспорт. Когато е възможно, докладването трябва да премине към цифрови формати, основани на стандартизирани данни. Използвайки рамката на ЕС за e-IDAS **европейският бизнес портфейл** ще бъде крайгълният камък за извършването в ЕС на стопанска дейност лесно и по цифров начин, като осигурява безпроблемна среда за дружествата да взаимодействат с всички публични администрации.

За да се гарантират еднакви условия на конкуренция в рамките на единния пазар, както и за да се води борба с разпокъсаността и свръхрегулирането, Комисията ще следва твърд подход към **пълна хармонизация и правоприлагане**. В допълнение към работата по опростяване на воденето на документация съгласно Общия регламент относно защитата на данните, Комисията ще продължи работата по по-хармонизираното му въвеждане и прилагане.

Всички институции на ЕС трябва да работят заедно, за да се избегне „регулаторна ескалация“. Ангажиментът за по-добро регулиране трябва да бъде споделен от всички институции през целия законодателен процес в съответствие с принципите на субсидиарност и пропорционалност. В сътрудничество с Европейския парламент и Съвета преразгледаното междуинституционално споразумение ще гарантира, че ангажиментът за опростяване и акцентът върху изпълнението ще продължат от началото до края на законодателния процес.

2.2. Извличане на максимална полза от единния пазар на Европа

Единният пазар е решаващ за постигането на континентално измерение в свят на гиганти. В продължение на 30 години единният пазар е изпитаният и утвърден двигател на конкурентоспособността на Европа ⁽²³⁾. Сега той е вътрешният пазар за 23 милиона предприятия, които предоставят стоки и услуги на почти 450 милиона европейски клиенти. Дружествата се възползват от свободно движение и предвидими условия за стопанска дейност, подкрепени от гаранции за спазването на върховенството на закона. Потребителите се възползват от богат избор и висока степен на защита. Единният пазар обаче далеч не е завършен. Въпреки постоянните усилия за премахване на пречките пред свободното движение на стоки, услуги, капитали и хора, някои от пречките все още съществуват, а продължават да се появяват и нови пречки и източници на разпокъсаност.

Годишният доклад за единния пазар и конкурентоспособността за 2025 г. показва цената на бездействието: през последните години пазарната интеграция се забави. Действително делът на търговията между държавите членки в БВП на ЕС е намалял както за стоките (23,8 %), така и за услугите (7,6 %) през 2023 г.⁽²⁴⁾ В рамките на единния пазар търговията с трансгранични услуги е по-малко от една трета от търговията със стоки и, за разлика от стоките, стойността ѝ не е по-голяма от тази на търговията с услуги с държави извън ЕС. В доклада на

⁽²³⁾ Марио Монти, *Нова стратегия за единния пазар — в служба на европейската икономика и европейското общество*, доклад до председателя на Европейската комисия, 9 май 2010 г.

⁽²⁴⁾ Европейска комисия (2025 г.), Годишен доклад за единния пазар и конкурентоспособността.

Енрико Лета бяха очертани трайните пречки и бяха открити ползите, които биха произтекли от ускоряването на интеграцията в електронните съобщения, енергетиката, финансовите пазари и от изграждането на единен пазар за отбрана.

Премахването на оставащите пречки и разширяването на единния пазар ще спомогнат за конкурентоспособността във всичките ѝ измерения чрез осигуряването на по-големи пазари, понижаването на цените на енергията и подобряването на достъпа ⁽²⁵⁾. За да се подобри функционирането на единния пазар във всички отрасли, с хоризонтална стратегия за единния пазар ще се модернизира рамката за управление, като се премахнат пречките в рамките на ЕС и се предотврати създаването на нови пречки, като се насърчава сътрудничеството с държавите членки и се предложи нов подход към изпълнението. Подсилената работна група по въпросите на правоприлагането във връзка с единния пазар (РГПЕП) ще гарантира транспониране, с което се избягва ненужната тежест, както и цялостното изпълнение и прилагане на законодателството на ЕС. Ще бъдат предприети допълнителни мерки за хармонизиране, за да се намали оставащата правна разпокъсаност в интерес на задълбочаването на единния пазар и опростяването. Ранната и постепенна интеграция на страните кандидатки в части от единния пазар ще позволи на дружествата да се интегрират в европейските вериги за създаване на стойност, което ще улесни процеса на сближаване и ще увеличи инвестициите, търговията и конкурентоспособността.

Модернизираната политика на сближаване е от решаващо значение за укрепването на растежа, намаляването на различията и насърчаването на конкурентоспособността в рамките на единния пазар, като същевременно тя подкрепя регионите и общностите в тяхното дългосрочно развитие и справедлив преход.

Комисията ще се възползва от възможността да ускори процесите за определяне на стандарти и да улесни достъпа до тях, по-специално за МСП и стартиращите предприятия. На настоящата европейска система за стандартизация ѝ липсва реактивност спрямо по-бързите иновационни цикли в нововъзникващите технологии. Системното участие в процесите на определяне на световни стандарти е много важно, за да се повлияе на резултатите, така че те да са съобразени с интересите на ЕС, като се помага на промишлеността да поддържа конкурентни позиции на ключови технологични пазари, например далекосъобщенията от 5G и 6G, ИИ, технологиите за възобновяема енергия, инфраструктурата за зареждане на електрически превозни средства, достъпността и интернет на нещата. Трябва да се търсят алтернативни варианти, за да се осигури на предприятията правна сигурност при спазването на правилата на ЕС в ситуации, в които няма хармонизирани стандарти, или при спешна необходимост.

2.3. Финансиране на конкурентоспособността и съюз на спестяванията и инвестициите

ЕС се нуждае от огромно финансиране, за да постигне своите договорени вече цели. Иновациите, преходът към чиста енергия, разпространението на

⁽²⁵⁾ По оценки на МВФ адвалорният еквивалент на оставащите пречки, ограничаващи търговията в рамките на ЕС, може да се сравни с данък от около 45 % за производствения сектор и от 110 % за сектора на услугите. „Прякото въздействие от намаляването на оценените секторни пречки в рамките на ЕС до равнището, наблюдавано сред американските щати, би могло потенциално да увеличи производителността с 6,7 %.“ IMF, Europe’s Declining Productivity Growth: Diagnoses and Remedies - Regional Economic Outlook, ноември 2024 г.

цифровизацията и технологиите в различните икономически сектори предполагат много големи капиталови разходи, включително за необходимото мащабно разрастване на общите блага, като например инфраструктурата на целия континент. Държавите членки са се ангажирали с количествени цели за енергия от възобновяеми източници, както и да увеличат разходите за научноизследователска и развойна дейност до 3 % от БВП, да увеличат разходите за отбрана до най-малко 2 % от БВП (за членовете на НАТО) и да модернизират цифровата инфраструктура на ЕС. В доклада на Марио Драги нуждите от допълнителни инвестиции в Европа се оценяват на общо 750—800 милиарда евро годишно до 2030 г., което означава, че общото съотношение инвестиции/БВП в ЕС ще трябва да нараства с около 5 процентни пункта от БВП в ЕС годишно, за да достигне равнищата, наблюдавани за последен път през 60-те и 70-те години на миналия век. Осигуряването на достатъчно публични и частни инвестиции е от решаващо значение, за да се стимулира повишаването на производителността и за постигането на целите на ЕС в областта на иновациите, въглеродната неутралност и отбраната.

За такива мащабни усилия е необходимо ЕС и неговите държави членки да се подобрят в мобилизирането на частни инвестиции, включително от институционални инвеститори, и в използването на публичното финансиране по целенасочен начин. Въпреки че много дружества се нуждаят от рисков капитал и дялови инвестиции, за да се развият, ЕС разчита прекомерно на дългово финансиране от банките ⁽²⁶⁾.

През 2022 г. равнището на спестяванията на домакинствата в ЕС беше с 65 % по-високо, отколкото в САЩ ⁽²⁷⁾. Въпреки това финансовият сектор на ЕС не ги насочва ефективно към продуктивни инвестиции или не заделя достатъчно капитал за иновации в икономиката на ЕС. В резултат на това гражданите не получават адекватна възвръщаемост от своите спестявания и всяка година 300 милиарда евро европейски спестявания се инвестират на пазари извън ЕС.

ЕС трябва да интегрира и да разполага с по-задълбочени и по-ликвидни капиталови пазари като необходима стъпка за мобилизирането на ресурси от частния сектор и насочването им към ориентирани към бъдещето сектори с растеж. Необходимо е също така да се стимулира по-голяма склонност към поемане на риск от страна на частните инвеститори, като публичните средства послужат за основа.

Дългогодишните колебания трябва да бъдат преодолен и през 2025 г. Комисията ще представи **стратегия за съюз на спестяванията и инвестициите**, последвана от набор от конкретни предложения, за да е възможно създаването на благосъстояние за гражданите на ЕС и за да се мобилизира капитал за проекти, осъществявани в Европа. За това е необходимо на равнището на ЕС да се популяризират спестовни и инвестиционни продукти с ниски разходи, като същевременно инвеститорите на дребно бъдат насърчавани да се възползват от тях. Комисията ще работи също върху потенциала на частните и професионалните пенсионни режими, за да помогне на гражданите на ЕС да планират пенсионирането си и да насочат спестяванията си към икономиката. Успоредно с това Комисията ще предприеме действия за премахване

⁽²⁶⁾ Дружествата от ЕС разчитат в много по-малка степен на пазарни източници на финансиране, като по-малко от 30 % от финансирането им идва от търгуеми капиталови и дългови инструменти в сравнение с почти 70 % за дружествата от САЩ. Вж. МВФ, 2023 г., IMF Background Note on CMU for Eurogroup, 15 юни 2023 г.

⁽²⁷⁾ [Икономическа прогноза от есента на 2024 г.: Постепенно възстановяване в неблагоприятна среда](#), ноември 2024 г.

на пречките пред пазарното консолидиране на инфраструктурата на финансовите пазари.

И накрая, Комисията ще представи мерки за насърчаване на пазара на секюритизации в ЕС с цел в банките да бъде създаден допълнителен капацитет за финансиране (което следва да бъде от полза най-вече за корпоративното кредитиране и кредитирането на МСП), както и мерки за много по-единен надзор; тя ще продължи реформата и хармонизирането на нормативната уредба в областта на несъстоятелността на равнище ЕС, която понастоящем остава много фрагментирана, включително редът на вземанията и критериите за обявяване в несъстоятелност или правилата за финансово обезпечение и уреждане на задължения; и ще премахне данъчните пречки пред трансграничните инвестиции.

По-добра икономическа координация

В допълнение към преките публични инвестиции ще бъде необходима публична подкрепа за намаляване на риска и отключване на частните инвестиции в необходимите обеми. Като се има предвид размерът на националните бюджети на държавите членки (около 50 % от БВП на ЕС), капацитетът на ЕС да финансира стратегически публични инвестиции, включително европейски обществени блага, ще зависи от определянето на приоритети и координирането на националните макроикономически и фискални политики за постигането на тази цел.

Преразгледаната рамка на ЕС за икономическо управление подкрепя тази цел, като засилва интегрирането на устойчиви фискални политики и политики за стимулиране на растежа — чрез по-постепенни планове за корекции, които дават повече фискално пространство за приоритетни реформи и инвестиции в сравнение с предишната нормативна уредба ⁽²⁸⁾. При първата оценка съгласно новата рамка, за пет държави членки периодът на корекция беше удължен от четири на седем години въз основа на набор от ангажименти за реформи и инвестиции. В бъдеще укрепването на устойчивостта на дълга чрез постепенна фискална консолидация следва все повече да върви ръка за ръка със запазването на публичните инвестиции и осигуряването на по-голяма национална ангажираност и по-добро правоприлагане.

Пренасочен акцент в бюджета на ЕС

С Регламента за платформата за стратегически технологии за Европа (STEP) ЕС започна да пренасочва финансиране от 11 различни програми за финансиране към промишлени проекти в три критични технологии: иновации в областта на цифровите технологии и дълбоките технологии; чисти и ресурсно ефективни технологии; и биотехнологии. Въвеждането на единен портал на STEP улесни и опрости достъпа на организаторите на проекти, управляващите органи и инвеститорите до финансиране от ЕС. Досегашният опит със STEP показва добавената стойност от пренасочването на бюджетната подкрепа на ЕС към ясни и общи приоритети в областта на конкурентоспособността.

Следващата многогодишна финансова рамка ще представлява възможност да се отиде по-далеч и да се преосмисли структурата и разпределението на бюджета на ЕС в подкрепа на приоритетите в областта на конкурентоспособността. Понастоящем бюджетните разходи на ЕС са разпокъсани между твърде много програми, които често са с ограничено координирано

⁽²⁸⁾ ЕЦБ Blog, „Mind the gap: Europe’s strategic investment needs and how to support them, 2024 г.

стратегическо управление и прекалена сложност за бенефициерите. За бъде акцентът поставен върху конкурентоспособността на ЕС, е необходим набор от съвместно договорени приоритети за финансиране под формата на обществени блага на ЕС и многонационални инвестиционни проекти, които да бъдат определени чрез засилен механизъм за управление на политиките (вж. раздел 2.5). В следващата МФР новият **Европейски фонд за конкурентоспособност** следва да отговори на тези нужди по по-интегриран начин. С фонда ще бъде създаден инвестиционен капацитет за подкрепа на стратегически технологии и производство (от ИИ до космическото пространство, от чисти технологии до биотехнологични сектори и др.), които са от решаващо значение за европейската конкурентоспособност, включително научните изследвания и иновациите и ВПОИ. Това ще спомогне за привличането на частни инвестиции и за намаляването на риска за тях.

Публичното финансиране не е достатъчно: частният капитал също трябва да се използва в голям мащаб. Потенциалът на групата на ЕИБ трябва да бъде използван пълноценно, за да се привлекат частни инвестиции и да се преодолее недостигът на инвестиции в Европа във всички приоритетни области — от декарбонизацията до отбраната. Мрежата на европейските насърчителни банки, както и други международни финансови институции, също могат да спомогнат за привличането на повече публични инвестиции. Намаляването на риска, свързан с финансовите инструменти, и бюджетните гаранции вече се доказаха като мощно средство със среден мултиплициращ ефект над 15 пъти. Въз основа на успешното изпълнение на програмата InvestEU, по която бяха мобилизирани инвестиции в размер на 218 милиарда евро ⁽²⁹⁾, от които 65 % от частни източници, ще бъде предложено да се използват по-широко финансираните от ЕС схеми за намаляване на риска в подкрепа на инвестиции с по-голям риск и по-широк мащаб в ключови икономически сектори. Собствените ресурси на групата на ЕИБ също следва да бъдат мобилизирани повече. Те, заедно с ресурсите на ЕС, следва да дадат възможност да се увеличи използването на гаранции, заеми, инструменти за смесено финансиране, както и други видове финансови инструменти (включително собствен капитал) в рамките на политическите приоритети, подкрепяни от бюджета на ЕС. Това предполага също да бъде разширен обхватът на съществуващите програми за финансиране, започвайки с InvestEU, като мандатите на групата на ЕИБ и на другите партньори станат по-широки, по-прости, по-бързи и по-гъвкави. Отворената структура на тези инструменти представлява възможност за засилено сътрудничество и полезни взаимодействия с националните насърчителни банки и между тях.

2.4. Насърчаване на уменията и качествените работни места, като същевременно се гарантира социална справедливост

В основата на конкурентоспособността на Европа са нейните граждани. В ЕС се изпяват някои от най-добрите учени и изследователи в света, както и динамичните сектори на културата и творчеството. ЕС разполага с голям резерв от квалифицирани работници, солидни системи за образование и обучение, приобщаващи пазари на труда, закони за недискриминация и стабилна социална държава. Пазарът на труда в Европа обаче преминава през дълбока трансформация. Въпреки че заетостта в ЕС нарасна до 216,5 милиона души, достигайки ново

⁽²⁹⁾ От InvestEU се предоставя широка инвестиционна подкрепа чрез четирите компонента: устойчива инфраструктура; научни изследвания, иновации и цифровизация; МСП; Социални инвестиции и умения

рекордно равнище от 75,3 %, а безработицата исторически ниско равнище (6,1 % през 2023 г.), продължава да е налице недостиг на умения и недостиг на работна ръка. Например почти 80 % от малките и средните предприятия в ЕС съобщават за трудности да намерят работници с подходящия набор от умения ⁽³⁰⁾.

Ефективните социални политики, изградени около Европейския стълб на социалните права, са особено важни за изграждането на конкурентоспособна Европа. Една по-конкурентоспособна икономика с висока производителност ще гарантира, че нашият социален модел е финансово устойчив в дългосрочен план и че гражданите виждат ясни пътища към собствения си икономически успех. Всички европейци трябва да могат да допринасят за по-големи подобрения на конкурентоспособността и да се възползват от тях.

За да осигури подходящо съответствие между уменията и търсенето на пазара на труда, Комисията ще представи инициатива за изграждане на Съюз на уменията с акцент върху инвестициите, ученето за възрастни и ученето през целия живот, създаването на ориентирани към бъдещето умения, запазването на умения, справедливата мобилност, привличането и интегрирането на квалифицирани таланти от трети държави и признаването на различните видове обучение, за да е възможно хората да работят в целия Съюз. Повишаването на квалификацията и преквалификацията на наличната работна сила в Европа е от съществено значение, за да се даде възможност за преход между работни места и видове заетост. Съюзът на уменията ще включва стратегически план за образование в областта на НТИМ, план за действие за основните умения, насочен към училищното образование, и европейска стратегия за професионално образование и обучение, и ще укрепи алиансите на европейските университети. По същия начин за съответствието на уменията и професиите с нуждите на пазара на труда е необходим силен диалог със социалните партньори, улесняване на признаването и валидирането на уменията и събирането на солидни данни за настоящите и бъдещите умения и тенденциите на пазара на труда. Работата в тази област ще включва инициатива за преносимост на уменията, чиято цел е да се улесни признаването на придобитите умения в случай на мобилност. Освен това Европа трябва да бъде и по-достъпна и привлекателна дестинация за квалифицирани специалисти от трети държави, за които се конкурираме с други страни, въз основа на съществуващите партньорства в подкрепа на талантите с държавите партньори и бъдещия резерв на ЕС от таланти.

Освен това, тъй като в Европа населението в трудоспособна възраст намалява, е необходимо да се увеличи участието в пазара на труда ⁽³¹⁾. Много фактори ограничават достъпа до работа за жените, младите хора и възрастните граждани, които искат да останат икономически активни. Достъпът до пазара на труда е труден и за нискоквалифицираните лица, хората с увреждания и други слабо представени групи. Увеличаването на участието в пазара на труда и на производителността на труда зависи до голяма степен от справедливите условия на труд, достойното заплащане, равновесието между професионалния и личния живот и от наличието на финансово достъпни и качествени грижи за деца и дългосрочни грижи. За да се заеме с тези и други измерения, оказващи въздействие върху участието на пазара на труда, Комисията ще си сътрудничи със социалните партньори, за да представи пътна карта

⁽³⁰⁾ Евробарометър : Европейска година на уменията (2023) — Недостиг на умения и стратегии за набиране и задържане на персонал в малките и средните предприятия.

⁽³¹⁾ Вж. Европейска комисия, Демографските промени в Европа: набор от мерки за действие, СОМ (2023) 577

за качествени работни места. Освен това Комисията ще представи план за жилища на достъпни цени.

И накрая, в заетостта настъпват промени и докато нови, бързо разрастващи се икономически сектори се развиват, работниците се нуждаят от решения за адаптиране, за да запазят работата си или да си намерят работа, като същевременно разполагат с мрежа за сигурност през преходните периоди. В рамките на европейския семестър държавите членки ще бъдат силно насърчавани да модернизират системите за социална закрила, да гарантират достъп до адекватна, ефикасна и ефективна закрила за всички работници. Пенсионните реформи следва да бъдат съчетани с инициативи, които насърчават по-дълги професионални кариери, подкрепят активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве и създават по-приобщаващи пазари на труда.

2.5. Обединяване на усилията за постигане на максимално въздействие: инструмент за координация на конкурентоспособността

ЕС няма да успее да постигне целите си, освен ако националните политики и политиките на ЕС не да бъдат координирани по-ефективно. Европа не успява да постигне това, което би могла да постигне чрез съвместни действия, тъй като политиките ѝ в областта на промишлеността и научните изследвания са разпокъсани между ЕС и държавите членки и между множество некоординирани цели. В рамките на единния пазар всяка държава членка прилага свои собствени промишлени политики и политики в подкрепа на укрепването на националната конкурентоспособност, обръщайки малко внимание на случващото се в други държави членки или дори прави това в техен ущърб. Това намалява ефективността на тези политики и ресурси, като ограничава цялостните ползи от гледна точка на целия ЕС ⁽³²⁾.

Комисията ще предложи нов инструмент за координация на конкурентоспособността, за да действа съвместно с държавите членки по общи приоритети в областта на конкурентоспособността в избрани ключови области и проекти, за които се счита, че са от стратегическо значение и от общ европейски интерес. Европейският семестър и NextGenerationEU въведоха успешна логика за съчетаване на реформи и инвестиции с цел приоритетите на ЕС да бъдат изпълнени на национално равнище. Този подход следва да бъде допълнен с координирани трансгранични действия и действия в целия ЕС.

Инструментът за координиране на конкурентоспособността ще има за цел да съгласува промишлените и научноизследователските политики и инвестиции на равнище ЕС и на национално равнище. Той ще спомогне за осъществяването на нови важни инициативи и/или трансгранични проекти с европейска добавена стойност за структурна икономическа трансформация, производителност, дългосрочен растеж и качествени работни места и които ще бъдат от полза за единния пазар. В тясно сътрудничество с държавите членки и други ключови заинтересовани страни ще бъдат набелязани действия по съвместни приоритети в областта на конкурентоспособността в даден сектор, необходимите реформи и

⁽³²⁾ IMF Working Paper 24/249, Industrial Policy in Europe: A Single Market Perspective Prepared by Andrew Hodge, Roberto Piazza, Fuad Hasanov, Xun Li, Maryam Vaziri, Atticus Weller, Yu Ching Wong, декември 2024 г.

инвестиции и конкретните проекти, нуждаещи се от трансгранична координация. Инструментът за координация ще функционира съвместно с рационализиран европейски семестър, насочен към реформи и инвестиции в полза на конкурентоспособността на национално равнище. И двата инструмента ще бъдат част от съгласуван и опростен механизъм за управление, който да служи за основа на решенията за инвестиции и реформи на равнище ЕС и на национално равнище. Този нов механизъм за управление ще свърже приоритетите на ЕС с бюджета на ЕС, тъй като за да се осъществи инвестиционният съюз, е необходимо разходите на Съюза, публичните и частните разходи да бъдат съобразени с приоритетите на ЕС в областта на конкурентоспособността.

В началото Комисията ще предложи да координира политиките на ЕС и на държавите членки в няколко подобрени области с ясна добавена стойност за конкурентоспособността на ЕС като пилотни проекти. Сред тези области биха могли да са енергийната и транспортната инфраструктура (напр. електроенергийните мрежи и съхранението и устойчивите горива и зареждането), цифровата инфраструктура и случаите на вертикално използване на ИИ, биотехнологиите, както и други ключови капацитети за производство (напр. за критично важни лекарства).

Публичното финансиране за изпълнението на такива пилотни проекти ще трябва да привлече максимален частен капитал, като се имат предвид големите нужди от инвестиции. Комисията ще наблюдава в тясно сътрудничество с държавите членки напредъка към ефективното съгласуване. Въз основа на този опит Комисията ще разработи заедно с държавите членки механизъм за управление на инвестициите. Комисията предвижда да работи по методика за идентифицирането и определянето на други стратегически сектори или дейности, подходящи за координиране на инвестициите и политиките в рамките на инструмента за координация на конкурентоспособността, като взема предвид техния потенциал за иновации, декарбонизация и икономическа сигурност⁽³³⁾.

В рамките на настоящата МФР финансовите стимули за изпълнението на координирани инвестиции биха могли да се основават на успешния опит със СТЕР, в рамките на която над 6 милиарда евро вече бяха пренасочени от фондовете на политиката на сближаване на държавите членки и регионите към подкрепа за стратегическите цели и 8,7 милиарда евро към петте програми, управлявани пряко от Комисията. В допълнение към по-нататъшното препрограмиране на фондовете на политиката за сближаване, финансовите стимули за изпълнение на плановете за действие биха могли да бъдат осигурени от групата на ЕИБ, националните насърчителни банки и други партньори по изпълнението въз основа на засилена гаранция по InvestEU. Става въпрос за препрограмиране на средствата по

⁽³³⁾ В доклада на Марио Драги (на стр. 41) се съдържа полезна, макар и неизбежно схематична и неизчерпателна отправна точка, като се разграничават четири различни широкообхватни случая, за които съответният набор инструменти на политиката ще бъде различен: i) отрасли, в които недостатъкът на Европа по отношение на разходите е твърде голям, за да бъде тя сериозен конкурент, в които диверсификацията е от ключово значение за ограничаване на зависимостите; ii) отрасли, в които интересът на ЕС е по-скоро съсредоточен върху местоположението на производството (и свързаната с него заетост) в Европа, а не върху произхода на технологиите; iii) отрасли, в които европейските дружества трябва да запазят съответните ноу-хау и производствен капацитет, което ще позволи производството да нарасне в случай на геополитическо напрежение; и iv) „зараждащите се отрасли“, в които ЕС има иновативно предимство и вижда голям потенциал за бъдещ растеж.

NextGenerationEU на държавите членки към техните национални подразделения в рамките на InvestEU и целенасочени изменения на правилата на InvestEU, за да се увеличи капацитетът ѝ за поемане на риск.

В рамките на следващата МФР прилагането на инструмента за координация на конкурентоспособността ще бъде подкрепено от нов Фонд за конкурентоспособност. Фондът ще реши проблема с нашето разходване, което е разпределено по твърде много припокриващи се програми, като по голяма част от тях се финансират едни и същи неща, но с различни изисквания, което затруднява ефективното съчетаване на финансирането. Всеобхватната архитектура на фонда ще му позволи да придружава европейските проекти по целия инвестиционен път — от научните изследвания, разрастването, промишленото внедряване до производството. Той ще може да мобилизира по гъвкав начин целия ни финансов инструментариум: безвъзмездни средства, заеми, дялов капитал и обществени поръчки. Освен това, за да се осигури съгласуваност и да се увеличи максимално капацитетът, финансирането, свързано с бъдещи национални планове, съчетаващи ключови реформи и инвестиции, би могло да осигури финансови стимули и подкрепа за мерките, определени чрез инструмента за координация.

Фактори, способстващи за водещи действия

Опростяване „Омнибус“ и определение за малки дружества със средна пазарна капитализация [26.2.2025 г.]

- Европейски бизнес портфейл [2025 г.]
- Стратегия за единния пазар [Т2 2025 г.]
- Преразглеждане на Регламента за стандартизацията [2026 г.]
- Съюз на спестяванията и на инвестициите [Т1 2025 г.]
- Следващата МФР, включително Фондът за конкурентоспособност и инструмент за координация в областта на конкурентоспособността [2025 г.]
- Съюз на уменията [Т1 2025 г.]
- Пътна карта за качествени работни места [Т4 2025 г.]
- Инициатива за преносимост на уменията [2026 г.]

3. Заключение

Обновяването на конкурентната мощ на Европа трябва да бъде ориентирът за следващата година. Европа разполага с всички необходими качества, за да бъде конкурентоспособна в световната икономика на утрешния ден, но спешно е необходима смяна на курса. Тя трябва да се възползва от силните си страни и да поеме бързо по своя път към повишена производителност, основана на иновациите, в полза на неутрално по отношение на климата бъдеще. Компасът за конкурентоспособност сочи към ЕС, в който новаторите могат бързо да предлагат

продукти на пазара, а дружествата могат лесно да получат достъп до финансиране благодарение на интегриран и ефективен пазар на частни капитали в целия ЕС. Съюз, в който стартиращо дружество може да се установи и да разшири дейността си — независимо дали става въпрос за стоки или услуги — във всяка част от единния пазар. Съюз, в който съответен дял от водещите световни участници в секторите на дълбоките технологии е европейски, и където промишлеността и селското стопанство успешно съчетават конкурентоспособността с прехода си към нисковъглеродно и устойчиво производство. Съюз, в който работниците могат да се развиват на качествени работни места и да разчитат на трайни мрежи за социална закрила и безопасност. Съюз, в който всички клиенти могат да имат достъп до чиста енергия и продукти на приемливи цени, когато и където се нуждаят от тях, благодарение на един от най-големите континентални пазари и мрежова инфраструктура в света. Съюз, в който ЕС и държавите членки използват колективната си мощ, за да действат заедно и да намалят прекомерните зависимости.

Компасът предлага нов подход към конкурентоспособността, който съчетава промишлените политики, инвестициите и реформите, обединени около обща визия. Всеки компонент подсилва другия. Необходими са реформи за задълбочаване на единния пазар, за да могат промишлените политики и инвестициите да постигнат пълния си ефект, да се увеличи големината на пазара, да се улесни разрастването на предприятията и да се поддържа здравословен конкурентен натиск в полза на дружествата и работниците. В основата на този подход са мащабното усилие за опростяване и новата рамка за управление, целяща да координира действията на равнище ЕС и на равнище държави членки.

Конкурентоспособността не е отговорност единствено на ЕС. Институциите на ЕС, правителствата на държавите членки, регионалните власти, както и предприятията, трябва да се постараят, за да отговорят на предизвикателството, като работят заедно **в рамките на съвместно усилие** за укрепване на техния ангажимент и сътрудничество. Инструментът за координация на конкурентоспособността ще бъде решаващ за постигане на резултати по стратегическите приоритети. Изпълнявайки тази програма, Комисията ще работи със заинтересованите страни в тесни и редовни консултации, за да определи приоритетните проблемни области и да намери решения за облекчаване на условията за стопанска дейност. Социалният диалог ще продължи да служи за основа.

Компасът ще представлява рамка за работата на Комисията през целия мандат. Повишаването на конкурентоспособността не е решение в краткосрочен план. Някои от мерките в компаса ще бъдат представени бързо и могат бързо да доведат до осезаеми резултати. Много от тях обаче ще постигнат резултати в средносрочен план и към тях ще е необходим постоянен подход. Напредъкът по компаса за конкурентоспособността ще бъде наблюдаван и за него ще се докладва всяка година в рамките на годишния доклад за единния пазар и конкурентоспособността.

Разкриващите се възможности са ограничени във времето. ЕС трябва да избере да действа в унисон за бъдеще на устойчив просперитет за всички или да се примири с перспективата за разделение и икономически упадък.

Комисията приканва Европейския парламент, Съвета, Европейския съвет и социалните партньори да одобрят компаса за конкурентоспособност и да допринасят активно за изпълнението на съдържащите се в него инициативи.